

школьніка, праца з выкарыстаннем ІКТ павінна быць выразна прадуманай і дазаванай. Практыка паказвае, што выкарыстанне ІКТ аптымізуе працэсы разумення і запамінання навучальнага матэрыялу, станоўча ўплывае на матывацыю малодшых школьнікаў, што несумненна павышае якасць навучання.

Такім чынам, інфармацыйна-камунікатыўныя тэхналогіі адкрываюць больш шырокія магчымасці для кіравання навучальным працэсам. Выкарыстанне мультымедыя сродкаў дапамагае абудзіць і падтрымліваць пазнавальныя працэсы вучняў, паляпшае нагляднасць вучэбнага матэрыялу, робіць яго даступным, забяспечвае больш дакладную і поўную інфармацыю пра вывучаемы прадмет ці з'яву, інтэнсіфікуе самастойную працу і дазваляе весці яе ў адвольным тэмпе.

Літаратура:

1. Киселев, Г. М. Информационные технологии в педагогическом образовании / Г. М. Киселев, Р. В. Бочкова. – М. : Дашков и К, 2013. – 305 с.
2. Ксенозова, Г. Ю. Перспективные школьные технологии : учеб.-метод. пособие / Г. Ю. Ксенозова. – М., 2000. – 157 с.

АДМЕТНАСЦЬ АКТАВЫ Ў ПАЭЗІІ НІЛА ГІЛЕВІЧА (НА ПРЫКЛАДЗЕ ВЕРШАЎ «ІСЦІНА, АДВЕЧНАЯ ЯК СВЕТ», «ПАЭТ І ФІЗІК-АТАМНІК У НЕЧЫМ»)

Урбановіч К. А.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы

г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Тарасава С. М.

Як падаецца ў адным з апошніх выданняў энцыклапедычнага даведніка В. Рагойшы: «*Актава (ад лац. octava – восьмая) – васьмірадковы верш, радкі якога часцей за ўсё пішуцца пяцістопным або шасцістопным ямбам і рыфмуюцца па схеме АБАБАбвв. У першых шасці радках павінна вытрымлівацца чаргаванне розных па націску рыфмаў (мужчынскіх і жаночых, мужчынскіх і дактылічных і г. д.), завяршаюць жа актаву два радкі, звязаныя сумежнай рыфмоўкай*» [1, с. 339].

Агляд гісторыі названай вершаванай формы ў сусветнай і беларускай паэзіі дазваляе канстатаваць яе прысутнасць у мастацкай творчасці пісьменнікаў розных узростаў, у творцаў, розных па сваіх мастацка-стылёвых адзнаках. Іх вершы ў форме актавы выразна вылучаюцца сярод іншых арыгінальнасцю зместу, яркай метафарычнасцю, багатай інструментарыйкай вершаванага радка. Узоры актавы сустракаем у творчасці Янкі Купалы, Максіма Багдановіча.

Ніл Гілевіч, яркі і самабытны творца з пакалення «шасцідзясятнікаў», заўсёды вылучаўся сваім прыхільным стаўленнем да розных паэтычных жанраў. Паэмы, гумарэскі, вершы-пасланні, байкі, лірычныя гімны, малітвы, вершы-накцюрны – вось далёка не поўны пералік тых жанраў і жанравых форм, што знайшлі ўвасабленне ў яго творчасці. Гэту якасць неаднаразова падкрэслівалі даследчыкі яго творчасці: *«Ніл Гілевіч заўсёды дэманстраваў адметныя пошукі ў галіне паэтычнай формы. Яго творчыя эксперыменты, нароўні з творамі іншых сучасных паэтаў, ствараюць наватарскае і самабытнае аблічча нашай нацыянальнай літаратуры»*[2, с. 205].

У 1976 годзе выйшла ў свет кніга паэзіі Н. Гілевіча «Актавы». Сам пісьменнік згадаў гісторыю яе стварэння наступным чынам: *«Склалася гэтая кніга не адразу. Першая невялікая нізка васьмірадкоўяў была напісана мною яшчэ ў 1961 годзе. Зрэдку звяртаўся я да гэтай формы і пазней. Але пераважная большасць вершаў напісана нядаўна – у апошнія тры-чатыры гады»* [3, с. 5–6].

У кнігу ўвайшлі ўзоры вершаў-актаў самай рознай тэматыкі. *«У вершах-актавах аўтар выказваў самае дарагое і заповітнае, тое, што вынашана і здабыта ў пакутных роздумах і духоўных пошуках. Ён выяўляе філасофскі роздум пра сэнс быцця, асэнсоўвае маральна-этычныя праблемы жыцця і інш.»* [2, с. 206].

Так, напрыклад, у вершы «Ісціна, адвечная як свет» лірычны герой пераканаўча канстатуе неабвержнасць ісціны, праверанай усім чалавечым жыццём, што дабро і зло нязменна існуюць разам у непарыўнай сувязі: *«Ісціна, адвечная, як свет: / Шчасце ходзіць толькі ў пары з горам»* [7, с. 27].

Як і ў класічнай актаве у вершы захавана належная колькасць радкоў. Першая страфа ў вершы мае адпаведную для актавы рыфмоўку – АБАБ. Таксама ў вершы Н. Гілевіча вытрымліваецца чаргаванне мужчынскай і жаночай рыфмаў. Адыходам ад канону актавы можна лічыць парушэнне рыфмавага складу ў апошніх радках верша, дзе паэт выкарыстаў перакрываваную рыфмоўку замест парнай – *вв*.

Для выяўлення думкі паэт скарыстаў прыём сінтаксічнай анафары, якая ўваходзіць у склад асаблівай канструкцыі, што ўключае ў сябе яшчэ эліпіс, антытэзу. Дзякуючы такой форме, верш набывае роздумнасць злучаную з афарыстычнасцю. Аднак інтанацыйны малюнак у вершы перадаецца і праз метафару – боль зняверу, святло знаходкі, горыч страты, агонь любові, разлукі снег, падножка здрады. Паэт стварыў адмысловы метафарычны ланцужок, у якім супрацьпастаўляюцца асноўныя катэгорыі, што складаюць паўнавартаснае жыццё чалавека: *«За надзеяй – боль зняверу ўслед. / За паіанай – прыніжэння сорам. / За святлом знаходкі – горыч страты, / За агнём любові – разлукі снег. / За абдымкамі – падножка здрады...»* [3, с. 27].

Сярод актаў, напісаных пісьменнікам у пазнейшы перыяд, знаходзім яшчэ адзін узор, створаны Н. Гілевічам. Ён больш блізкі канону класічнай актавы. Такім прыкладам можа быць верш «Паэт і фізік-атамнік у нечым», у якім дакладна вытрымана схема рыфмоўкі АБАБАБвв. Верш напісаны пяцістопным ямбам. Але ў ім выяўляецца іншая адметнасць: няма чаргавання мужчынскай і

жаночай рыфмаў. У згаданай актаве ўсе рыфмы жаночыя: *«Паэт і фізікамнік у нечым / Усё-такі падобны між сабою. / Душа паэта – то ж рэактар вечны, / Што выпраменьвае часціцы болю / І сотні тысяч сэрцаў чалавечых / Бамбардзіруе імі без адбою, / Каб шляхам ядзернага расшчаплення / Прывесці ў рух энергію сумлення»* [4, с. 43].

У вершы Н. Гілевіч выказвае свой погляд на прызначэнне і місію паэта-творцы. Паміж фізікам і паэтам, на думку пісьменніка, ёсць выключна падобная і важная рыса – абодва валодаюць здольнасцю кіраваць унікальнай энэргіяй, якая можа несці дабро і прасвятленне ў душу і жыццё чалавека. Выяўленню названай думкі спрыяюць параўнанне («душа паэта – то ж рэактар вечны») і шматлікія метафары, у склад якіх аўтарам ўключаны спецыфічныя навуковыя тэрміны «часціцы болю», «шляхам ядзернага расшчаплення» і інш.

Такім чынам, згаданыя ўзоры паэтычнай формы актавы ў творчасці Н. Гілевіча – прыклад выключна эстэтычнага адлюстравання, яркага творчага мыслення, дзе спалучаюцца арыгінальнасць і мастацкасць.

Літаратура:

1. Рагойша, В. Паэтычны слоўнік / В. Рагойша. – 3 выд., дапрац. і дап., Мінск, 2020. – 576 с.
2. Адамовіч, І. Паэзія Ніла Гілевіча: жанрава-стылёвая адметнасць / І. Адамовіч // Мова – літаратура – культура : матэрыялы IX Міжнар. навук. канф. памяці праф. А. Я. Міхневіча, Мінск, 15–16 кастр. 2020 г. / Беларус. дзярж. ун-т. – Мінск : БДУ, 2020. – С. 202–207.
3. Гілевіч, Н. Актавы / Н. Гілевіч. – Мінск, 1976. – 144 с.
4. Гілевіч, Н. Святлынь: кніга васмірадкоўяў / Н. Гілевіч. – Мінск, 1984. – 56 с.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў ПОБЫЦЕ І МЕДЫЦЫНСКІМ АСЯРОДДЗІ: АКТУАЛЬНЫ СТАН І ПЕРСПЕКТЫВЫ

Казакова В. К., Палянскі Р. С., Хоміч А. І.

Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – к. філал. н., дацэнт Брусевіч А. А.

Варта пачаць з таго, што сучаснае пакаленне беларусаў ледзь не ў абсалютнай сваёй большасці ва ўмовах існуючага білінгвізму амаль не выкарыстоўвае родную мову ў штодзённым жыцці, аддаючы перавагу гістарычна блізкай для нас рускай мове. Акрамя таго, у нашым паўсядзённым маўленні занадта шмат прысутнічае замежных слоў, асабліва англіцызмаў, прычына чаго даволі банальная: усе мы жадаем спрасціць свае зносіны, а значыць, імкнёмся любым даступным спосабам перадаць як мага большы аб'ём інфармацыі за як мага карацейшы час. І такая тэндэнцыя ў беларускім грамадстве працягвацца ўжо даволі доўга, з кожным годам толькі павялічваючы разрыў паміж колькасцю носьбітаў і карыстальнікаў рускай і беларускай моў,